

AALBORG UNIVERSITET

REGION NORDJYLLAND

AALBORG UNIVERSITETS BIDRAG TIL
UDVIKLING
I REGION NORDJYLLAND

HOVEDKONKLUSIONER OG ANBEFALINGER

ANALYSEN OG ANBEFALINGERNE ER UDARBEJDET AF AALBORG UNIVERSITET
I SAMARBEJDE MED REGION NORDJYLLAND · JUNI 2014

Indhold

Introduktion	3
Aalborg Universitet samarbejder bredt med innovative virksomheder	4
Fokus på iværksætteri i uddannelsessystemet giver ikke hurtige resultater	7
Aalborg Universitet er en 'regional eksport-virksomhed'	10
Koncentrationseffekt omkring Aalborg	14
Internationalisering er også en effekt	16

Ofte fremhæves etableringen af Aalborg Universitet som noget af det, der har haft mest betydning for Nordjyllands udvikling de seneste årtier. Med sine cirka 18.000 ansatte og studerende alene i Nordjylland skaber universitetet ved sin blotte tilstedeværelse skatteindtægter og omsætning i regionen og har dermed stor betydning for den regionale økonomi.

Ud over denne mere "passive" effekt ved at have så stor en arbejdsplads og uddannelsesinstitution i regionen kan universitetet også spille en mere aktiv rolle som vækstmotor i den regionale udvikling. Blandt andet genererer universitetet et udbud af kvalificeret arbejdskraft og kompetence, som såvel offentlige som private virksomheder kan rekruttere af og trække på. Hidtil har der dog ikke været nogen bredere kortlægning af Aalborg Universitets betydning for regionen.

Regionsrådet i Region Nordjylland har derfor taget initiativ til en nærmere analyse af den rolle, som Aalborg Universitet spiller for den regionale udvikling. Analysen er udarbejdet i et samarbejde mellem Region Nordjylland og Aalborg Universitet og skal indgå som en del af videngrundlaget for udarbejdelse af en ny regional vækst- og udviklingsstrategi.

Analysen giver et bredt overblik over de områder, hvor Aalborg Universitet spiller en vigtig rolle for regionen i dag og sætter også Aalborg Universitets regionale rolle i perspektiv i forhold til andre danske universiteter. Der fokuseres primært på universitetets betydning for erhvervslivet og dermed den økonomiske udvikling i regionen. Analysen fokuserer ikke på effekten af de konkrete erhvervsfremmeinitiativer, som Aalborg Universitet indgår i.

Denne publikation opsummerer hovedkonklusioner og anbefalinger fra analysen. Uddybende analyser kan ses i hovedrapporten, som findes på organisationernes hjemmeside.

Aalborg Universitet samarbejder bredt med innovative virksomheder

Aalborg Universitet har en særlig regional forankring, som i vid udstrækning udspringer af processen omkring universitetets etablering. Det afspejler sig tydeligt i sammenligninger med de øvrige danske universiteter, der ikke i samme grad har det brede samarbejde med det regionale erhvervsliv.

Samarbejdet mellem universitet og erhvervsliv sker blandt andet i erhvervsudviklingsprogrammer, som har fokus på at styrke samspillet mellem universiteter og erhvervsliv. Den primære målsætning med at fremme sådanne samarbejder er at styrke virksomhedernes innovationskapacitet.

Aalborg Universitet er det universitet på landsplan efter Danmarks Tekniske Universitet, som flest innovative virksomheder samarbejder med
Foto: Tor Bagger, AAU

VIRKSOMHEDER, DER SAMARBEJDER MED UNIVERSITETER, LAVER MERE INNOVATIVE PRODUKTER

45 % af virksomhederne i Danmark var innovative i perioden 2010-2012. Region Nordjylland ligger i denne periode på niveau med landsgennemsnittet, hvilket er et skifte i forhold til de foregående år, hvor regionen lå i toppen med en andel af innovative virksomheder på omkring 47 %.

Det er kun en lille del af de danske innovative virksomheder – 8 % ifølge den seneste undersøgelse fra Danmarks Statistik, som dækker perioden 2010-2012 – der har samarbejdet med et dansk universitet. Men de virksomheder, som har samarbejdet, er til gengæld mere tilbøjelige til at være produktinnovative. Og hvad er mere interessant: de produktinnovative virksomheder, som har samarbejdet med et dansk universitet, introducerer i højere grad produkter med en høj nyhedsværdi, end virksomheder, der ikke har haft et sådant samarbejde. Tilsvarende er virksomheder, der har samarbejdet med et dansk universitet, også mere tilbøjelige til at generere en stor del af deres omsætning fra produkter, som har en høj nyhedsværdi.

Der er således tilsyneladende en sammenhæng mellem samarbejde med danske universiteter og (produkt-) innovationsperformance (se tabel 1). Det er dog vigtigt at være opmærksom på, at denne sammenhæng også kan være påvirket af andre faktorer – som eksempelvis andre samarbejdspartnere, branchetilhørsforhold med videre.

Tabel 1. Nyhedsgraden for innovative produkter introduceret af henholdsvis samtlige produktinnovative virksomheder og produktinnovative virksomheder, der har samarbejdet med et dansk universitet, 2010-2012 (%-andelen angiver andel virksomheder).

	Introduceret produkter som er nye for virksomheden	Introduceret produkter, som er nye for virksomhedens marked	Introduceret produkter, som er nye på verdensplan	N
Produktinnovativ	57%	42%	21%	3.883
Produktinnovativ og samarbejde med dansk universitet	46%	52%	41%	481

Kilde: Danmarks Statistiks undersøgelse af forskning, udvikling og innovation 2012.

AALBORG UNIVERSITET ER EN POPULÆR SAMARBEJDSPARTNER FOR INNOVATIVE VIRKSOMHEDER

Omkring halvdelen af de innovative virksomheder, der har samarbejde med danske universiteter, samarbejder med mere end ét af de otte universiteter i Danmark. Det danske universitet, som flest innovative virksomheder har samarbejdet med på landsplan, er Danmarks Tekniske Universitet, som 3,7 % af de innovative virksomheder har samarbejdet med. Herefter kommer Aalborg Universitet, som har samarbejdet med 2,6 % af de innovative virksomheder.

Også når man udelukkende ser på virksomheder, som har samarbejdet med ét enkelt universitet, er Danmarks Tekniske Universitet det mest populære samarbejdsuniversitet, efterfulgt af Aalborg Universitet og Aarhus Universitet. Når det kommer til virksomheder, der har introduceret produkter, som er nye for verden, er Aalborg Universitet det tredje hyppigste danske samarbejdsuniversitet efter Danmarks Tekniske Universitet og Aarhus Universitet.

NORDJYSKE VIRKSOMHEDER FORETRÆKKER AALBORG UNIVERSITET

6,8 % af de innovative virksomheder i Region Nordjylland har samarbejdet med et dansk universitet i perioden 2010-2012 (se tabel 2). Det er lidt under gennemsnittet på 8 %. Tæt på samtlige af de virksomheder i Region Nordjylland, der har haft innovationssamarbejde med et dansk universitet, har samarbejdet med Aalborg Universitet. I ingen andre danske regioner ses en så stærk orientering mod det regionale universitet, selv om der er en klar tendens til, at flest virksomheder samarbejder med et universitet, som ligger i virksomhedens hjemregion.

Tabel 2. Virksomheder, der har haft innovationssamarbejde med danske universiteter, fordelt på regioner, 2010-2012 (%-andel af samtlige innovative virksomheder i hver region)

	Region Hovedstaden	Region Sjælland	Region Syddanmark	Region Midtjylland	Region Nordjylland
Aalborg Universitet	2,5%	0,4%	2,7%	2,2%	6,4%
Aarhus Universitet	2,2%	0,6%	1,9%	3,6%	0,6%
Københavns Universitet	3,4%	1,3%	0,9%	2,0%	0,1%
Syddansk Universitet	2,5%	0,5%	4,3%	1,9%	0,1%
Roskilde Universitet	0,8%	0,3%	0,0%	0,7%	0,0%
CBS – Handelshøjskolen i København	2,8%	0,0%	0,1%	0,2%	0,0%
Danmarks Tekniske Universitet	5,4%	4,4%	3,6%	2,0%	0,7%
IT Universitetet	0,5%	0,0%	0,0%	0,1%	0,0%
Samarbejde med mindst ét dansk universitet	9,2%	5,9%	8,2%	7,3%	6,8%
N*	3.059	715	1.471	1.725	682

Kilde: Danmarks Statistiks undersøgelse af forskning, udvikling og innovation 2012.

* Virksomheder, hvor adressen er ukendt, indgår ikke i tabellen.

Både små og store virksomheder samarbejder med de danske universiteter om innovation, men de små virksomheder er dog underrepræsenteret i forhold til både deres samlede antal og til antal innovative virksomheder. Når det gælder virksomheder, der udelukkende har samarbejde med ét enkelt dansk universitet, samarbejder Aalborg Universitet med relativt mange helt små virksomheder med under 10 ansatte.

Aalborg Universitet har i det hele taget et bredt samarbejde med virksomheder, både geografisk, størrelsesmæssigt, og i forhold til nyhedsgraden for de produkter, som samarbejdsvirksomhederne udvikler.

Anbefaling: Skab klare incitamenters for innovationssamarbejde mellem universitet og virksomheder

De nyeste data viser en faldende innovationsintensitet blandt nordjyske virksomheder, og andelen af nordjyske virksomheder, der har haft innovationssamarbejde med et dansk universitet inden for de seneste år, er også relativt lav. Der er belæg for at antage, at samarbejde med universiteter øger virksomheders innovationskapacitet, og i særdeleshed at virksomheder, der samarbejder med universiteter, er mere tilbøjelige til at udvikle produkter med høj nyhedsgrad.

- Det anbefales, at der kommer fornyet og intensiveret fokus på at understøtte nordjyske virksomheders interesse og muligheder for at samarbejde med universiteter med et specifikt mål om innovation for øje. En sådan indsats bør arbejde videre med at nedbryde barrierer for samarbejde mellem nordjyske virksomheder og Aalborg Universitet.
- Erhvervsfremmesystemet har en rolle i forhold til fortsat at arbejde på at få flere virksomheder til at opsøge samarbejds muligheder med universitetet og herunder skabe bedre rammer for sådanne samarbejder. Men en forhåbentlig øget virksomhedsinteresse skal matches med studerende og universitetsforskere, der er villige til at indgå i sådanne samarbejder. Og selv om Aalborg Universitet, i sammenligning med andre universiteter, er samarbejdsorienteret, så er der stadig en opgave i forhold til at gøre det karrieremæssigt og økonomisk attraktivt for individuelle forskere og de faglige miljøer, som forskerne er en del af, at samarbejde med virksomheder, der ikke nødvendigvis ligger i den forskningsmæssige front.

Fokus på iværksætteri i uddannelsessystemet giver ikke hurtige resultater

Et universitet kan også sætte et aftryk i den regionale økonomi ved at uddanne kandidater mv., der med afsæt i deres uddannelse vælger at starte egen virksomhed og dermed skaber beskæftigelse ikke blot til dem selv, men også omsætning og indtjening, der potentielt kan skabe jobs til andre.

FLERE DIMITTENDER STARTER EGEN VIRKSOMHED

Iværksætteri er i høj grad kommet på skemaet i det danske uddannelsessystem. Og der er tegn på, at det store fokus på iværksætteri har haft en effekt, eftersom andelen af universitetsdimittender, der har startet egen virksomhed efter afsluttet uddannelse, har været stigende i perioden fra 2001 til 2010.

Samlet set har cirka 4.000 – svarende til 2,5 % - af de personer, der er dimitteteret fra de danske universiteter i perioden 2001-2010, startet egen virksomhed efter afsluttet uddannelse. Den undersøgte opstartsperiode er også 2001-2010, hvilket betyder, at dimittenderne har haft 0-9 år efter endt uddannelse til at starte deres virksomhed.

For Aalborg Universitets vedkommende er der etableret i alt 409 virksomheder af 384 dimittender i perioden 2001-2010. Det svarer til, at 2,3 % af dimittenderne er blevet iværksættere.

IVÆRKSÆTTERE MED BRANCHEERFARING KLARER SIG BEDRE

Den undersøgte periode er for kort til at vurdere, hvordan iværksættreffekten vil være på længere sigt i form af dimittender, som vælger at starte egen virksomhed efter at have været på arbejdsmarkedet nogle år. Netop opbygningen af brancherelevant erfaring inden man starter egen virksomhed er, ifølge både danske og internationale studier, en udslagsgivende faktor for hvor godt en iværksættervirksomhed klarer sig. Dette kan være en væsentlig del af forklaringen på, at dimittendernes iværksættervirksomheder har en lavere sandsynlighed for at overleve (47 %) end den gennemsnitlige danske iværksættervirksomhed (57 %).

En supplerende mulig forklaring på den lavere overlevelse for dimittendiværksætterne kan findes i tidligere analyser, som viser, at personer med en universitetsgrad er mere tilbøjelige til at starte virksomhed inden for usikre brancher end personer med kortere uddannelser. Succesraten for universitetsuddannede iværksættere kan desuden variere med studieretningen.

EKSPORT OG VÆKST I IVÆRKSÆTTERVIRKSOMHEDER

7 % af iværksætterdimittenderne har eksport i opstartsåret. Blandt danske iværksættere generelt er 6 % eksportiværksættere. Dimittender fra Aalborg Universitet ligger med 8 % eksportiværksættere lidt over gennemsnittet

*Dimittender fra Aalborg Universitet har etableret 409 virksomheder over en 10-årig periode, heraf 65% placeret i Nordjylland
Foto: Tor Bagger, AAU*

sammenlignet med de øvrige universiteter, når det gælder andelen af nystartede virksomheder, der har eksport i opstartsåret.

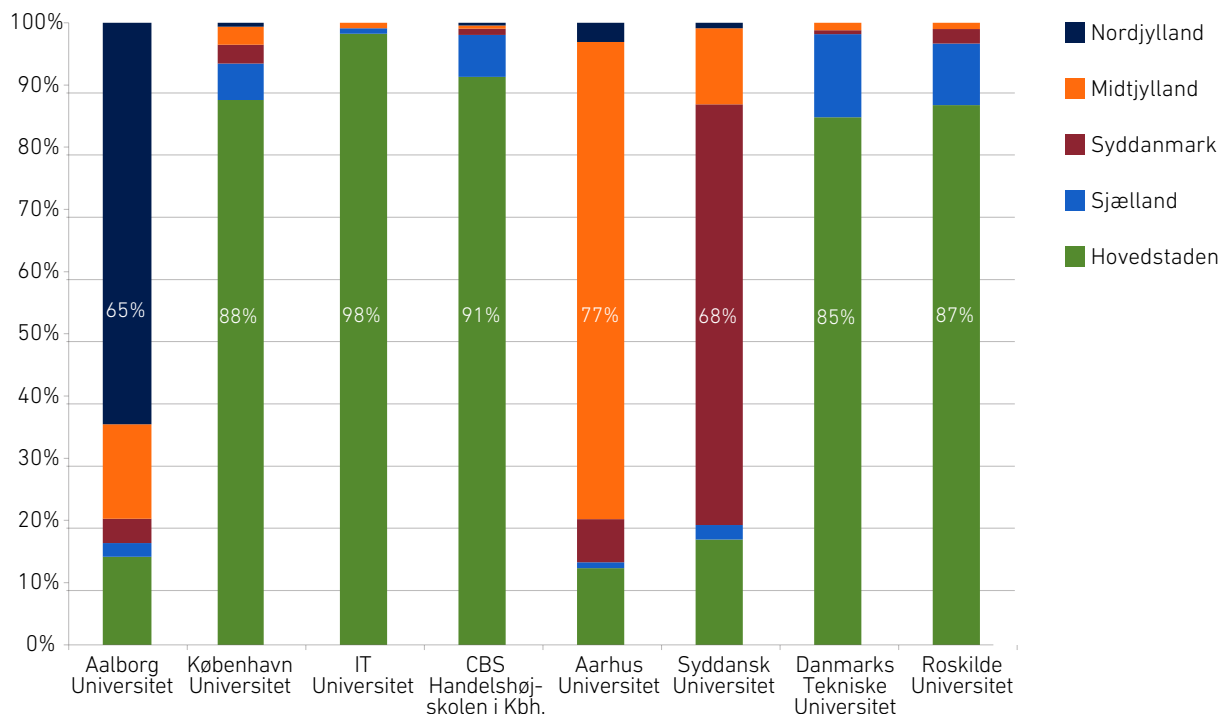
Ud fra et samfundsøkonomisk perspektiv er det ultimative mål med iværksættervirksomheder, at de skaber vækst. Hvis man bruger en simpel definition på vækst, som indebærer, at den nystartede virksomhed tre år efter etableringen har mindst fem ansatte og en omsætning på mindst fem mio. kr., så er i alt 82 af de iværksættervirksomheder, der er etableret af dimittender fra de danske universiteter i perioden 2001-2008, vækstiværksættere. Det svarer til 2,9 % af de opstartede virksomheder, og er nogenlunde på niveauet for samtlige danske iværksættere.

EN UDFORDRING AT FASTHOLDE OG TILTRÆKKE IVÆRKSÆTTERDIMITTENDER

Selv om dimittendernes iværksættervirksomheder ikke – i det mindste ikke på kort sigt – skaber mange jobs, er det ikke desto mindre interessant for de regioner, hvor dimittenderne er uddannet, at fastholde dem i universitetsregionen. Både fordi de på sigt eventuelt kan bidrage med yderligere jobs, og fordi de, om ikke andet, skaber beskæftigelse for iværksætteren selv.

Region Nordjylland er den danske region, som har sværest ved at fastholde iværksætterdimittender i regionen (se figur 1), når der ses bort fra Roskilde Universitet og Region Sjælland.

65 % af de virksomheder, som etableres af dimittender fra Aalborg Universitet, er placeret i Region Nordjylland. Region Midtjylland, og i endnu højere grad Region Hovedstaden, huser dog en betydeligt større andel af de virksomheder, som dimittender fra henholdsvis Aarhus Universitet og hovedstadsuniversiteterne har etableret.

Figur 1. Opstartsregioner for virksomheder etableret af universitetsdimittender, fordelt på universiteter, 2001-2010. Procentandel er angivet for den region, der tegner sig for den største andel opstarter for dimittender fra hvert enkelt universitet.

Kilde: Danmarks Statistiks IDA database og iværksætterdatabase.

Region Nordjylland har tilsyneladende svært ved at tiltrække højtuddannede iværksætterdimittender fra de andre danske regioner: mens dimittender fra Aalborg Universitets nordjyske campus i perioden 2001-2010 etablerede 145 virksomheder i andre danske regioner, blev der kun etableret 44 virksomheder i Nordjylland af dimittender fra andre regioner.

Årsagerne til denne ubalance er ikke undersøgt nærmere, men inden for områder, hvor nærhed til kunder er vigtig, kan en forklaring være, at der er et større kundegrundlag i Midtjylland og Hovedstaden, hvor man finder størstedelen af de virksomheder, som etableres uden for Nordjylland af dimittender fra Aalborg Universitet.

***Anbefaling: En iværksætterindsats bør være tålmodig
– og uddannelse alene er ingen garanti for succes***

Mens det fokus, der i en årrække har været på iværksætteri i uddannelsessystemet, ser ud til at afspejle sig i en stigning i den andel af universitetsdimittender, der starter virksomhed inden for en forholdsvis kort årrække efter endt uddannelse, så er der ikke tegn på, at disse iværksættere klarer sig bedre end alle andre iværksættere. Tværtimod har iværksætterdimittenderne en lavere overlevelse end iværksættervirksomheder generelt. Dette taler for, at uddannelse alene ikke kan erstatte den brancherelevante erfaring, som både danske og internationale studier peger på som en afgørende faktor for, om en iværksætter bliver succesfuld.

- Det anbefales at udvikle en langsigtet iværksætterindsats, hvor erhvervsfremmesystemet og Aalborg Universitet ikke blot fokuserer på at få så mange som muligt til at starte egen virksomhed så tidligt som muligt, men bygger indsatsen på nationale såvel som internationale erfaringer om, hvad der karakteriserer en succesrig iværksætter. Det betyder også, at etableringsraten ikke nødvendigvis er den mest interessante måleparameter, men at der i stedet bør fokuseres på at identificere de iværksættere, som har potentiale til ikke blot at overleve, men også skabe vækst. Og i den forbindelse er der ikke noget som peger på, at en universitetsuddannelse alene øger vækstpotentialet.
- Indsatsen kan eksempelvis omfatte, at både erhvervsfremmesystemet og universitetet arbejder med iværksætteri som et mål i en mere langsigtet karriereplanlægning, hvor der i højere grad fokuseres på, hvordan også perioder som lønmodtager kan være vigtige skridt på vejen mod en succesfuld iværksættertilværelse. I denne forbindelse er et øget fokus på intrapreneurship, hvor nye foretagender udvikles inden for rammerne af eksisterende organisationer, også relevant.

Aalborg Universitet er en 'regional eksport-virksomhed'

Samtidig med at Aalborg Universitet via sin historie har en særlig regional forankring, er universitetet på andre områder et meget nationalt – og internationalt – favnende universitet. Det kommer blandt andet til udtryk ved, at Aalborg Universitet er det danske universitet, der har den største relative tilstrømning af studerende fra andre regioner i landet.

Nordjyske arbejdsgivere er i høj grad afhængige af den regionale produktion af dimittender
Foto: Tor Bagger, AAU

Universitetets kandidatproduktion kan således ses som en slags nordjysk erhvervsspecialisering inden for uddannelse, hvor regionen i en periode tiltrækker studerende til regionen og efterfølgende "eksporterer" forholdsvis mange af dem, eftersom det nordjyske arbejdsmarked ikke kan optage kandidatproduktionen fra det relativt store regionale universitet.

AALBORG UNIVERSITET IMPORTERER FLERE STUDERENDE END ANDRE REGIONER

Danske unge vil gerne gå på universitetet i den region, hvor de er vokset op. Over halvdelen af dem, der er dimitteret¹ fra de danske universiteter i perioden 2000-2010, har gået på universitetet i den samme region, som de afsluttede deres grundskoleuddannelse i.

Ved Aalborg Universitets campus i Nordjylland er fordelingen mellem regionale dimittender og tilflyttere cirka 50-50, og herefter stiger andelen af regionale dimittender i takt med, at man bevæger sig gennem landet, så 56 % af dimittenderne fra Aarhus Universitet stammer fra Region Midtjylland, 65 % af dimittenderne fra Syddansk Universitet stammer fra Region Syddanmark, og 71 % af dimittenderne fra de fem universiteter i Region Sjælland og Hovedstaden stammer fra Sjælland.²

Ud fra denne betragtning er Aalborg Universitet således det mindst regionale universitet i Danmark. Dette mønster hænger til dels sammen med, hvor uddannelser udbydes i Danmark, eksempelvis er Aalborg Universitet en af landets to store udbydere af ingeniøruddannelser.

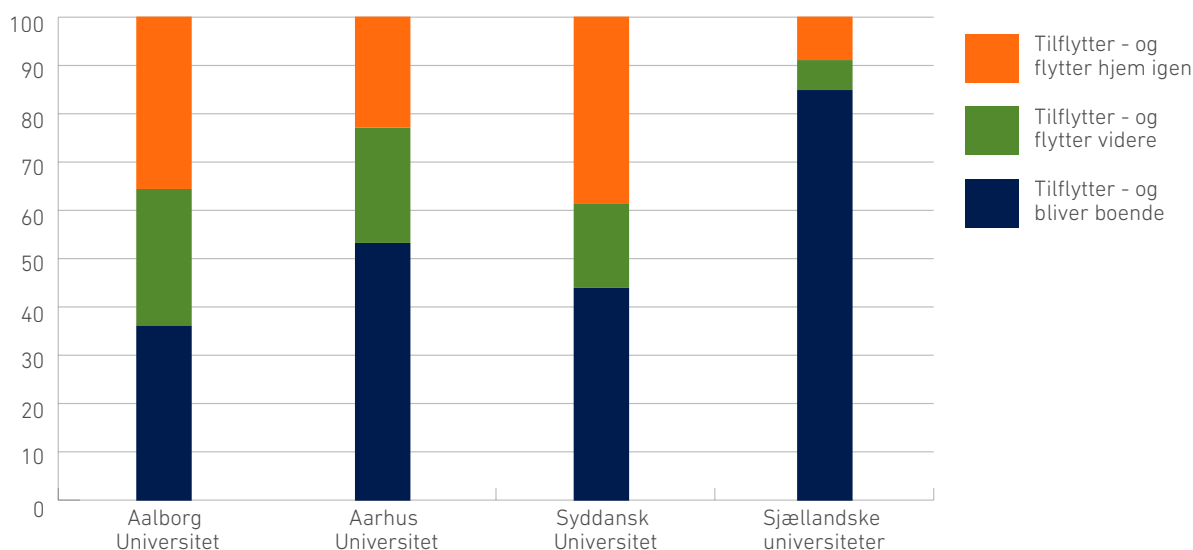
NORDJYLLAND EKSPORTERER FORHOLDSVIS MANGE DIMITTENDER

Aalborg Universitet er det universitet, der fastholder den laveste andel af de tilflyttende studerende i regionen efter afsluttet uddannelse. 36 % af de dimittender, der er flyttet fra en anden region i Danmark for at studere ved Aalborg Universitet, bliver boende i Region Nordjylland i forbindelse med, at de får deres første job efter endt uddannelse (se figur 2). For Aarhus Universitets vedkommende er det over halvdelen af de tilflyttende dimittender, der bliver boende i Region Midtjylland i forbindelse med deres første job, og på Sjælland bliver 83 % af tilflytterne boende i regionen, når de får deres første job efter dimissionen.

¹ Dimittender omfatter her både bachelorer, kandidater, ph.d.'ere og andre universitetsuddannede. Der er taget udgangspunkt i højeste fuldførte uddannelse på analysetidspunktet, og analysen omfatter udelukkende personer i beskæftigelse.

² Analysen omfatter udelukkende dimittender fra universiteternes campusser i deres respektive 'hjemregioner', så dimittender fra Aalborg og Aarhus Universiteters campusser i København indgår eksempelvis ikke i analysen. Region Sjælland og Region Hovedstaden betragtes samlet som én universitetsregion, fordi dimittender fra Roskilde Universitet har samme orientering mod Hovedstaden som dimittenderne fra de fire hovedstadsuniversiteter.

De dimittender, der ikke bliver boende i uddannelsesregionen i forbindelse med deres første job, flytter enten tilbage til den region, hvor de afsluttede deres grundskoleuddannelse, eller videre til en tredje region i Danmark.³

Figur 2. Dimittender, der er flyttet til studieregionen fra en anden dansk region, fordelt på om de bliver boende i studieregionen eller flytter bort igen i fm. første job efter endt uddannelse (dimittender i perioden 2000-2010).

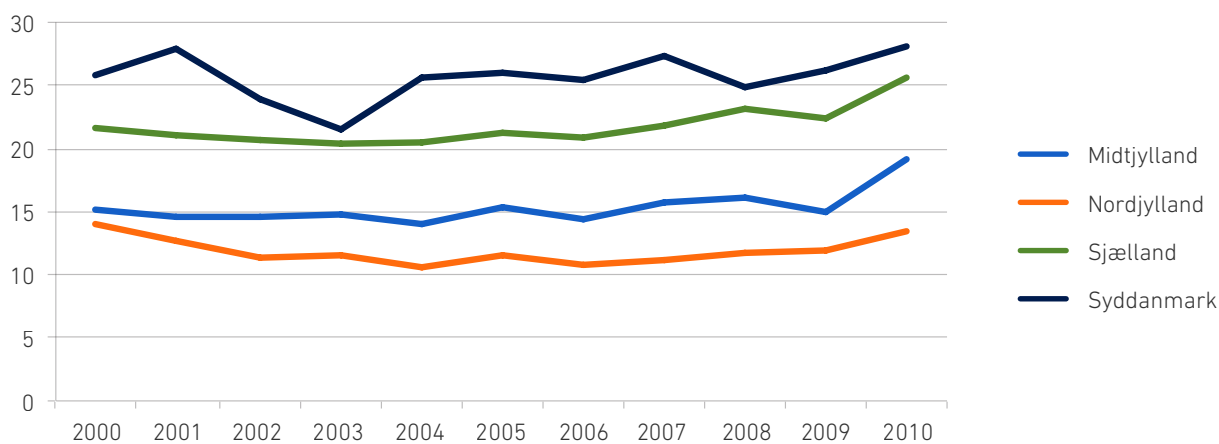
Kilde: Danmarks Statistiks IDA-database.

Det er dog ikke kun blandt dimittender, der er flyttet til en anden region for at gå på universitetet, at der sker fraflytning efter endt uddannelse. Også blandt de dimittender, der har taget en universitetsuddannelse i deres hjemregion, sker der en vis fraflytning efter dimissionen. Blandt de jysk-fynske universiteter er det mellem 24 % (Syddansk Universitet) og 29 % (Aalborg Universitet) af de dimittender, som har taget deres universitetsuddannelse i hjemregionen, der flytter bort fra regionen i forbindelse med deres første job. På Sjælland er det kun 3 %.

SAMSPILLET MED DEN NORDJYSKE ERHVERVSSTRUKTUR

Fraflytningen af dimittender hænger i høj grad sammen med størrelsen på det regionale arbejdsmarked for højtuddannede, hvor Aalborg Universitet er karakteriseret ved at være et relativt stort universitet, som uddanner mange dimittender i forhold til et relativt lille regionalt arbejdsmarked for højtuddannede (se figur 3). Modsat er Syddansk Universitet relativt lille i forhold til regionens størrelse.

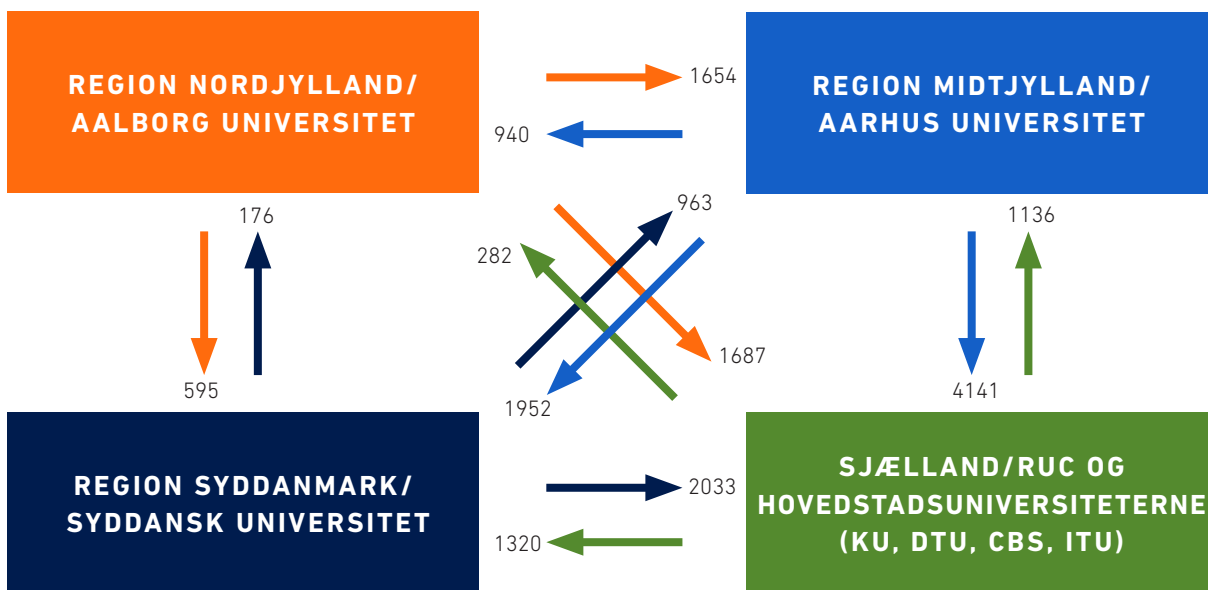
³ Det har ikke været muligt at inkludere dimittender, der flytter til udlandet, i analysen.

Figur 3. De regionale arbejdsmarkeder for højtuddannede: antal jobs besat af højtuddannede i forhold til antal dimittender i hver af de fire universitetsregioner, 2000-2010.

Kilde: Danmarks Statistiks IDA-database.

Det er et fåtal af de universitetsdimittender, som har taget en uddannelse i en af de øvrige danske regioner, der flytter til Region Nordjylland. Det gælder også, når mobiliteten studeres på længere sigt end i forhold til, hvor dimittenderne bosætter sig i forbindelse med, at de får deres første job (se figur 4). De nordjyske arbejdsgivere er således i høj grad afhængige af den regionale produktion af dimittender.

Figur 4. Bruttostrømme (antal dimittender) mellem de fire universitetsregioner, opgjort fire år efter fuldført uddannelse for personer dimitteret 2000-2006.

Kilde: Danmarks Statistiks IDA-database.

Selvom mange universitetsuddannelser er forholdsvis brede generalistuddannelser, så er der også forskelle imellem de danske universiteter på hvilke brancher, der er de primære aftagere af dimittenderne. Disse forskelle kan påvirke strømmene af dimittender mellem regionerne. For Aalborg Universitets vedkommende spiller it-konsulentsektoren, sammen med uddannelsessektoren, en relativt stor rolle som aftager af dimittender. Derudover skiller især de teknisk uddannede – det vil primært sige ingeniører – fra Aalborg Universitet sig ud ved at være meget mere koncentreret omkring især virksomheder, der arbejder inden for branchen for arkitekter og rådgivende ingeniører, end det er tilfældet for teknisk uddannede fra andre universiteter. Dette kan være udtryk for, at arbejdsmarkedet for de nordjyske ingeniører er fagligt mere specialiseret, end det er tilfældet for de teknisk uddannede fra de øvrige universiteter.

Anbefaling: Fastholdelse af dimittender i regionen - realistiske mål og målrettet indsats

Region Nordjylland er den region, der har den største fraflytning af dimittender fra regionen, og den region, som færrest dimittender fra andre regioner flytter til.

De fleste regioner ønsker at fastholde så stor en andel af de regionalt uddannede dimittender som muligt, eftersom højtuddannede indbyggere generelt er et aktiv for en region. Men det er ikke i sig selv et problem for en region at være hjemsted for et universitet, der tiltrækker mange studerende udefra, og derfor også 'eksporterer' relativt mange dimittender ud af regionen igen. Dette er en naturlig konsekvens af en relativt stor produktion af dimittender i forhold til arbejdsmarkedets størrelse, og kan ses som et udtryk for, at regionen – eller i hvert fald Aalborg Kommune – har en 'erhvervsspecialisering' inden for uddannelse.

Det er næppe realistisk, at det nordjyske arbejdsmarked for højtuddannede kan vokse sig stort nok til at aftage en markant større andel af det samlede, og stadig voksende, antal dimittender fra Aalborg Universitet. Derfor anbefales det, at en fremtidig indsats for at fastholde flere dimittender i regionen baseres på analyser af, hvilke typer af dimittender, der primært er behov for at fastholde i regionen ud fra en betragtning om, hvor der er, eller forventes at kunne skabes, en relevant efterspørgsel efter arbejdskraft. I disse overvejelser bør der tages højde for mulighederne for positive synergier mellem eksempelvis offentlige og private virksomheder i bestræbelserne på at understøtte etableringen af det største mulige udbud af alternative beskæftigelsesmuligheder for de grupper af højtuddannede, der er særligt fokus på at fastholde.

- Erhvervsfremmesystemet har en opgave i forhold til i første omgang at identificere de områder, som en indsats for fastholdelse af dimittender især bør fokuseres på. Næste skridt vil så være en indsats for at stimulere efterspørgslen og dermed gøre det attraktivt for dimittenderne at blive i regionen. I den forbindelse skal betydningen af eksistensen af alternative jobmuligheder, der giver dimittenderne en reel mulighed for at skifte mellem jobs i regionen, ikke undervurderes.
- Aalborg Universitet kan også bidrage til indsatsen for at fastholde flere dimittender i regionen gennem udvidede jobmuligheder. Det kan eksempelvis ske gennem en fortsat og styrket indsats for studentersamarbejder med virksomheder, der ikke har erfaringer med samarbejde med universitetet eller har universitetsdimittender ansat i forvejen. Sådanne samarbejder kan på længere sigt lede til nye jobs for dimittender.
- Endelig anbefales Region Nordjylland og Aalborg Kommune sideløbende at arbejde aktivt på at udnytte de fordele, der kan være forbundet med at være hjemsted for en by, der har uddannelse som et af sine 'erhvervsspecialer'. Det kan blandt andet ske gennem at være mere fokuseret på at betragte de studerende, der forlader regionen igen, som mulige ambassadører for Nordjylland.

Mange af de nordjyske dimittender bosætter sig i Aalborg
Foto: Karsten Kryger Hansen

Koncentrationseffekt omkring Aalborg

Cirka halvdelen af dimittenderne fra Aalborg Universitet stammer fra Nordjylland. Dimittenderne rekrutteres bredt i den nordjyske region, men der sker ikke på samme måde en spredning af dimittenderne i regionen efter endt uddannelse. 78 % af de dimittender fra Aalborg Universitet, der stammer fra Region Nordjylland og bliver boende i regionen efter endt uddannelse, bosætter sig i Aalborg i forbindelse med at de får deres første job efter dimissionen. Heraf kommer mere end halvdelen oprindeligt fra andre nordjyske kommuner end Aalborg. Kun 14 % af de nordjyske dimittender, der bliver boende i Nordjylland i forbindelse med deres første job, flytter tilbage til den kommune, de oprindeligt kom fra.

Samme centraliseringstendens omkring Aalborg ses, når man betragter fordelingen af de virksomheder, der har samarbejdet med Aalborg Universitet om innovation: her er virksomheder beliggende i andre nordjyske kommuner underrepræsenteret – men tendensen er dog ikke så udtalt, som det er tilfældet med koncentrationen af dimittender.

ALTERNATIVE JOBMULIGHEDER ER VIGTIGT FOR TILTRÆKNING AF HØJTUDDANNEDE

Koncentrationseffekten omkring Aalborg kan i vid udstrækning forklares med virksomheds-sammensætningen i regionen. Arbejdsmarkedet for højtuddannede er væsentligt 'tyndere' i de øvrige kommuner, og det er en situation, som kan være svær at vende. Hvis der er få jobmuligheder for højtuddannede i et område, er det ofte vanskeligt for de arbejdsgivere, som ønsker at ansætte højtuddannede, at tiltrække dem til området. Det kan blandt andet skyldes, at det kan være svært at finde beskæftigelse i området for en eventuelt højtuddannet partner/ægtefælle, og at der er få alternative lokale jobmuligheder, hvis det på et tidspunkt bliver relevant at skifte job.

At der er færre højtuddannede ansat i de nordjyske kommuner uden for Aalborg kan også være en medvirkende forklaring på, hvorfor færre virksomheder i disse kommuner har innovationssamarbejde med et universitet. Ud over at geografisk nærhed kan have betydning for samarbejdet, gør tilstedeværelsen af en højtuddannet medarbejder det også, alt andet lige, lettere at få kontakt til og samarbejde med et universitet.

Anbefaling: Fokus på vækst og balance gennem en indsats for at opdyrke jobmuligheder i alle regionens kommuner

Det er et globalt fænomen, at højtuddannede koncentrerer sig i større byer, fordi det er her, de fleste jobmuligheder findes. Derfor kan det ikke undgås, at der vil være en vis regional koncentrationseffekt af universitetsdimittender omkring Aalborg. På denne måde er situationen i Nordjylland en afspejling i mindre målestok af den koncentrationseffekt, der ses på landsplan, hvor det er hovedstadsområdet, der er den store magnet for de universitetsuddannede. At der er strukturelle kræfter, som fremmer en koncentration af dimittender, betyder dog ikke, at det ikke er relevant at arbejde for at gøre koncentrationseffekten mindre, end den er i dag.

Der er allerede igangsat initiativer på området, blandt andet i form af den vidensspredningsaftale, der i 2008 blev indgået mellem Vækstforum Nordjylland/Region Nordjylland og Aalborg Universitet med det formål at få virksomhederne i de nordjyske kommuner, herunder især små og mellemstore virksomheder og virksomheder i udkantsområder, til at betragte Aalborg Universitet som en samarbejdspartner for udvikling, innovation, kompetenceudvikling og forbedring af konkurrenceevnen. Som nævnt ovenfor kan samarbejder mellem virksomheder og studerende ved universitetet åbne nye jobmuligheder for de kommende dimittender.

- Erhvervsfremmesystemet har fortsat en opgave i forhold til at motivere virksomheder, der ikke har tradition for at samarbejde med universitetet, til at opsøge samarbejds muligheder. Et sådant arbejde kan eventuelt i højere grad tage afsæt i en kortlægning og synliggørelse af, hvad universitetet har at bidrage med i forhold til forskellige kommunale erhvervsspecialiseringer.
- Universitetet kan på den anden side arbejde med at gøre det mere attraktivt for studerende at samarbejde med virksomheder, der ikke ligger i umiddelbar nærhed af universitetet. Dette omfatter også etableringen af rammer, som på det praktiske plan understøtter studentsamarbejde med virksomheder, der ligger relativt langt væk fra universitetet.

*Tilstedeværelsen af højtuddannede lokalt kan betyde noget for, om virksomhederne samarbejder med universitetet
Foto: Colourbox*

Internationalisering er også en effekt

Flere internationale studier peger på at diversitet - også i form af etnisk oprindelse - har en positiv indflydelse på en regions økonomiske performance, målt på faktorer som innovation og produktivitet. Og universiteter kan bidrage til internationaliseringen af regioner på flere måder.

I Nordjylland bidrager Aalborg Universitet til internationaliseringen af regionen gennem sin meget høje andel medarbejdere med udenlandsk baggrund, de mange udenlandske studerende og gennem forskellige projekter og forskningsrelaterede aktiviteter. 18 % af de ansatte ved Aalborg Universitet har et andet statsborgerskab end dansk. Til sammenligning er 5 % af de beskæftigede personer i hele Region Nordjylland af ikke-dansk oprindelse.

Aalborg Universitet har mange internationale studerende og ansatte
Foto: Tor Bagger, AAU

INTERNATIONALE STUDERENDE OG FORSKERE UDGØR ET POTENTIALE FOR REGIONEN

Blandt de heltidsstuderende ved Aalborg Universitet er 10 % internationale studerende. Nogle af disse internationale studerende vælger at blive i Danmark og gøre karriere efter endt uddannelse. Der foreligger dog ikke tal for hvor mange internationale studerende, der rent faktisk bliver og får arbejde i Danmark efter studiet, men der er stor opmærksomhed på det potentiale, de kan udgøre for danske virksomheder. Det kommer bl.a. til udtryk gennem Youth Goodwill-projektet, som er et nationalt samarbejde mellem flere danske universiteter om at fastholde flere internationale studerende i Danmark efter endt uddannelse for derved at styrke den internationale talentmasse i dansk erhvervsliv.

Universitetets medarbejdere og studerende med en udenlandsk baggrund bidrager således til at give Nordjylland, ikke mindst Aalborg, et mere internationalt præg, end området ellers ville have haft. De personer, der rejser videre efter endt ansættelse eller uddannelse, bidrager desuden til at skabe kendskab til regionen i lande, hvor man ellers næppe ville have hørt om hverken Danmark eller Nordjylland.

Et konkret eksempel på hvordan internationalt talent i praksis kan bidrage til dansk erhvervsliv, er den nordjyske producent af biobrændselsanlæg NBE, der i 2011 ansatte en medarbejder, som oprindeligt kommer fra USA, men har en kandidatgrad i økonomi med specialisering inden for innovation fra Aalborg Universitet. Med kombinationen af kendskabet til USA og den faglige ballast fra universitetet, har medarbejderen stået i spidsen for NBEs entré på det amerikanske marked, hvor der vurderes at være et stort vækstpotentiale.

Aalborg Universitet gennemfører også en række konkrete projekter, som, enten med afsæt i et specifikt teknologisk område, eller i en generel virksomhedsudviklingstilgang, har til formål at understøtte internationaliseringen af nordjyske virksomheder. Flere af disse projekter støttes af Vækstforum og Regionsrådet for Region Nordjylland. Der er dog potentiale for en endnu mere bevidst og strategisk udnyttelse af de muligheder, hvormed universitetet kan bidrage til en fortsat internationalisering af regionen og dens virksomheder.

Anbefaling: Internationalisering som eksplicit målsætning

Danmark er i international sammenligning et lille, homogent land. Derfor kan der være en tilbøjelighed til at se nogen, der kommer udefra, og som eventuelt ikke behersker det danske sprog, som en byrde snarere end et bidrag. Der er dog en stigende erkendelse af, at personer med en international baggrund – ikke mindst hvis de har en videregående uddannelse – eksempelvis kan bidrage med nye indsigter og fungere som vigtige brobyggere ud i verden. Eftersom Aalborg Universitet tiltrækker relativt mange udlændinge, både studerende og ansatte, og generelt har mange internationale kontakter, kan det bidrage til internationaliseringen af Nordjylland på mange fronter.

- Derfor anbefales det i højere grad at udnytte de mange internationale ressourcer ved Aalborg Universitet i bestræbelserne på at øge internationaliseringen af Region Nordjylland og de nordjyske virksomheder. I særdeleshed udgør de mange udenlandske studerende – og senere dimittender – en ressource, som kan bringes i spil overfor eksempelvis virksomheder, der ønsker at udbygge deres internationale aktiviteter.
- Fra universitetets side kan en første opgave bestå i at få et større overblik over det omfang, hvormed internationale studerende allerede samarbejder med virksomheder i form af projektarbejde eller praktik, samt hvor stor en andel af de internationale studerende, der bliver i regionen efter dimissionen, og hvor de får job. Dette vil kunne udgøre grundlaget for en mere systematisk indsats, i samarbejde mellem erhvervsfremmesystemet og universitetet, om i højere grad at bringe de internationale studerendes og dimittenders kompetencer i spil i forhold til det regionale erhvervsliv.

*De mange internationale studerende kan bidrage til nordjyske virksomheders internationalisering
Foto: Region Nordjylland*

ANSATTE OG STUDERENDE BIDRAGER TIL DEN REGIONALE ØKONOMI

Aalborg Universitet har cirka 3.500 ansatte fordelt på campusser i Aalborg, København og Esbjerg. Med mere end 80 % af universitetets aktiviteter koncentreret i Nordjylland, er universitetet en af de største arbejdspladser i regionen – og alene på grund af sin størrelse spiller universitetet således en stor rolle for regionen.

Rollen som stor arbejdsgiver er imidlertid ikke unik for et universitet. Enhver arbejdsplads, offentlig eller privat, af denne størrelse spiller en betydelig rolle for den region, den ligger i. Det er nemlig ikke kun de personer, der er beskæftiget ved en arbejdsplads, som får et udbytte af den – det er eksempelvis også de kommuner, der får en skatteindtægt fra borgere ansat ved arbejdspladsen; de lokale butikker, der genererer omsætning fra de ansattes indkøb; og de lokale virksomheder, som leverer varer og serviceydelser til arbejdspladsen.

Universitetet adskiller sig dog fra andre virksomheder ved ikke kun at huse medarbejdere, men også studerende. Aalborg Universitet havde i 2013 en bestand på 18.756 heltidsstuderende. Heraf var 3.783 indskrevet ved Aalborg Universitets afdelinger i Esbjerg og København, mens de øvrige cirka 15.000 studerende havde studiested i Aalborg. Selv om de studerendes økonomiske råderum er noget mindre end de ansattes, så bidrager også de til det kommunale skattegrundlag og til de lokale virksomheders omsætning – og sætter ikke mindst deres præg på det lokale byliv. På det punkt adskiller et universitet sig fra de fleste andre virksomheder, som sjældent har så mange fast tilknyttede 'brugere'.

Nordjylland har
med Aalborg
Universitets store import
og eksport af studerende
fået en slags regional
erhvervs specialisering på
uddannelsesområdet
Foto: Foto: Svann
Hjartarson

REGION NORDJYLLAND

REGION NORDJYLLAND
NIELS BOHRS VEJ 30
9220 AALBORG Ø
WWW.REGIONALUDVIKLING.RN.DK

AALBORG UNIVERSITET

AALBORG UNIVERSITET
IMPAKT, INSTITUT FOR ØKONOMI OG LEDELSE
FIBIGERSTRÆDE 11
9220 AALBORG Ø
WWW.IMPAKT.AAU.DK